

सुगमम् । अथ गणितेन ज्याप्रानार्धं सूत्रमज्याचतु-  
ष्कविंशप्रकारमेवाह । तत्प्रकारो हि बीजगणित-  
क्रियया । त्रिज्यार्धं रात्रिज्येत्यादि । त्रिज्यार्धेन  
१७।८ त्र्यंशदंशानां ज्या भवति । तस्याः  
कोटिज्या षट्तिभागानाम् । त्रिज्यावर्गार्धपदं पञ्च-  
चत्वारिंशदंशानां ज्या भवति । अथ त्रिज्यावर्गात्  
पञ्चगुणात् त्रिज्याकतिवर्गपञ्चधातस्य मूलेन हीना-  
दष्टदृतात् पदं षट्त्रिंशदंशानां ज्या । अथ वागज  
हयगजेषु १८७८ निम्नो त्रिज्याऽयुतेन १०००० भक्ता षट्-  
त्रिंशदंशानां ज्या स्यात् । इति गणितज्ञाचमम् । तत्  
कोटिज्यात्रिंशत्पञ्चादंशानां ज्या । तथा त्रिज्यावर्गस्य  
पञ्चगुणस्य मूलं त्रिज्याहीनं चतुर्भक्तं सदष्टादशभागानां  
ज्या भवति । तत्कोटिज्यात्रिंशत् द्विषप्तिभागानाम् ।  
अतोऽन्यथा साधनमाह । क्रमोत्क्रमज्येत्यादि । कोटि-  
ज्योना त्रिज्याभुजसोत्क्रमज्या स्यात् । भुजज्योना  
त्रिज्याकोट्युत्क्रमज्या स्यात् । भुजक्रमज्योत्क्रमज्य-  
योश्च वर्गयोगपदद्वयं भुजांशानामर्धस्य ज्या स्यात् ।  
अथवा त्रिज्योत्क्रमज्याघातद्वयस्य मूलं तदर्धंशक-  
शिङ्गिनी स्यादिति क्रियाज्ञाचमम् । एवमुत्क्रमज्याया  
अपि कोटिज्या सा तत्कोटिभागानाम् । ततः पुनरेव-  
मन्यास्तदर्धंशकज्याः साध्याः । कोट्यैवमन्याः ।  
तद्यथा । यत्त चतुर्विंशतिकज्यास्तत् त्रिज्यार्धमष्टमं  
ज्यार्धम् । तत्कोटिज्या तु षोडशम् । शरवेदांशज्या  
द्वादशम् । अथाष्टमात् तदर्धंशप्रकारेण चतुर्थम् । ८ ।  
तत्कोटिज्या विंशम् । २० । एवं चतुर्थीत् द्वितीयं २  
द्वाविंशं च १।२२ । द्वितीयाद्वाद्यं २ त्रयोविंशं च २२ ।  
विंशतितमाह्वयं १० चतुर्दशं च १८ । दशमात् पञ्चमम्  
१ एकोनविंशं च १८ । द्वाविंशादेकादशं ११ त्रयोदशं  
च १२ । चतुर्दशात् सप्तमं ७ सप्तदशं च १७ । अथ  
द्वादशात् षष्ठं ६ षष्टादशं च १८ । षष्ठात् तृतीयं ३  
मेकविंशं च २१ । अष्टादशाक्षयमं ८ पञ्चदशं च १५ ।  
त्रिज्या चतुर्विंशमिति । एवं किञ्च पूर्वैरन्यज्यासाधन-  
सक्तम् । इदानीं विनायुत्क्रमज्याभिनवप्रकारेणाह ।  
त्रिज्याभुजज्याहीनेत्यादि । त्रिज्याभुजज्याघातेन  
त्रिज्याकतिरेकलोभान्यात् युता । हे चाधिते । तयोर्मूले ।  
आद्यं भुजोन्मखाङ्गंशानां दशस्य ज्या । द्वितीयं भुजा-  
द्याङ्गंशानां दशस्य । एवमतोऽन्यन्याः । तद्यथा ।  
अष्टमात् षोडशं १६ ज्यार्धम् । षोडशाक्षयं च विंशं

च २० । चतुर्दशं १० । चतुर्दशं च १८ । एवं  
चतुर्विंशं २० । प्रकारान्तरमाह । यद्दोर्ज्योरन्तरमित्यादि ।  
इदोर्ज्योर्योर्दन्तरं कोटिज्ययोश्च यत् तयोर्वर्गैक्यमूलस्य  
द्वयं भुजयोरन्तरार्धस्य ज्या भवति । एवमन्ययोर-  
न्यान्याः । यथैका त्रिज्या चतुर्थी ८ । अन्याष्टमी ८  
दोर्ज्या । ताभ्यां द्वितीया मिध्यति । द्वितीयाचतुर्थीभ्यां  
प्रथमेत्यादि । तथा दोःकोटिज्ययोरन्तरद्वयस्य मूलं  
दोःकोटिभागान्तरार्धस्य ज्या ज्ञात । तथाष्टमी च  
दोर्ज्या । षोडशी १६ कोटिज्या । ताभ्यां चतुर्थी च  
स्यादित्यादि । अथ मूलपञ्चक्रियया विनापि दोःको-  
टिभागान्तरज्याभिनयनमाह । दोर्ज्याकतिरित्यादि । दोः  
ज्यावर्गस्त्रिज्यार्धेन भक्तः । तस्य त्रिज्ययाश्च विवरं  
दोःकोट्यन्तरस्य ज्या स्यात् । कानिचिदेवमल ज्यार्धानि  
साध्यानि । तद्यथा । यत्त किञ्च त्रिंशज्यार्धानि तत्त  
त्रिज्यार्धं दशमम् । १० । तत्कोटिज्या विंशतितमम् ।  
शरवेदांशज्या पञ्चदशम् । षट्त्रिंशज्या द्वादशम् ।  
तत्कोटिज्याद्वादशं ज्यार्धम् । अष्टादशभागानां ज्या  
षष्ठम् । ६ । तत्कोटिज्या चतुर्विंशमिति । क्रमोत्क्रम-  
ज्याकतियोगमूलादित्यादिना पूर्वोत्क्रमकारेण दशमात्  
पञ्चमम् । तत्कोटिज्या पञ्चविंशम् । एवं द्वादशात् षष्ठं  
चतुर्विंशं च । षष्ठात् तृतीयं सप्तविंशं च । अष्टा-  
दशाक्षयमेकविंशं च । एतान्येवानेन प्रकारेण सिध्यन्ति  
नान्यानि । अत उक्तं कानिचिदेवमलमेति । यद्दोर्ज्यो-  
रन्तरमित्यादिप्रकारेण । अतोऽल पञ्चमैका दोर्ज्या ।  
नक्षत्रमन्या । आभ्यां यद्दोर्ज्योरन्तरमित्यादिना प्रका-  
रेण भुजयोरन्तरार्धस्य ज्योत्सद्यते । तच्च द्वितीयं ज्यार्धम् ।  
तत्कोटिज्याद्वाविंशम् । आभ्यां क्रमोत्क्रमज्याकति-  
योगमूलादित्यादिप्रकारेणाद्यं चतुर्दशं च । एवमन्या-  
चतुर्दशं सिध्यन्ति । अथ ज्याभावना । सा च द्वेधा ।  
एका समासभावना । अन्यान्रभावना । तदर्धमाह ।  
खगोहोपपङ्गुनेत्यादि । यत्त किञ्च वस्तुनिवेदान्ति  
२८२८ त्र्यंश त्रिज्या नवतिच ज्यार्धानि तत्त ताव-  
डच्यते । तत्त मूलभूतज्यानां मध्ये काचनेटा भुजज्या  
तत्कोटिज्या च प्रथक् स्थाप्या । भुजज्या अनवपडिषु-  
रस्य ६५६८ विभागेन रक्षिता काव्या । कोटिज्या तु  
दशगुणा त्रिषप्तिपञ्चभिर्भाज्या । तयोरेक्यं तदपञ्ज्या ।  
अन्तरं पूर्वज्या स्यात् । यथा त्रिज्यार्धं त्रिंशत्संख्याकं  
१० ज्यार्धम् । ततः समासभावनायैकविंशत्संख्याकम् ।